

Prof. Dr. Refet Yinanç'ın (Elbistan 1939-Ankara 2019) Ardından...

Mehmet Akif Erdoğan*

1939 yılında Elbistan'da doğan Prof. Dr. Refet Yinanç, 16 Haziran 2019'da Ankara'da, 80 yaşında, beyin kanamasından vefat etti. Naaşı Ankara'nın Mamak ilçesine bağlı Ortaköy Mezarlığı'nda defnedildi. Kendisine Allah'tan rahmet, eşi Güner Hanıma, kızlarına ve sevenlerine başsağlığı diliyorum.

'Refet Hoca' taşıdığı güzel hasletlerden dolayı, olumlu sözleri hak eden nadir akademisyenlerimizden biriydi. İsmi ile müsemma olarak, Refet Hoca, etrafındakilere, öğrencilerine, meslektaşlarına ve ailesine karşı her zaman ziyadesiyle merhametli ve müşfik davranmıştır. Hatta yaşadığımız sıkıntılı dönemlerde bile etrafındakilere karşı ideolojik ve cinsiyet ayırımı gözetmeksizin akademik hassasiyetleri her zaman dikkate alarak ziyadesiyle 're'fet-meab'dı. Onun bu yüce gönüllüğü, bir Dulkadır Türkmen ailesinde terbiye görmesinden kaynaklanıyordu. Bir Türkmen evladı ve amcası merhum Prof. Mükrimin Halil Yinanç'ın akademik mirasını omuzlarında taşımaya çalışan bir akademisyen olarak, Anadolu'dan Ankara'ya gelen üniversite öğrencilerini manen ve maddeten esirgemeye çalışması hocanın geniş çevrelerce sevilmesine neden olmuştur.

Batı kültürü ile Anadolu Türk kültürünü kendisinde harmanlamış olan Refet Hoca'yı ben, 1979-1980 Eğitim Öğretim döneminde Ankara Üniversitesi DTCTF'de tanıma şerefine nail oldum. Tarih Bölümünde lisans öğrencisi iken, onun 'Anadolu Beylikleri' isimli lisans dersini seçmiştim. Karamanoğulları, Dulkadiroğulları, Eşrefoğulları ve Menteşeoğulları gibi Türk beylikleri veya devletlerinin tarihinden şevk ile söz ediyordu. Bütün bu isimler, benim lise dönemimden bildiğim ve ilgi duyduğum konulardı. Dolayısıyla onun Anadolu Beyliklerine olan ilgisi, benim dikkatimi çekti ve benim ilerideki akademik hayatımın belirleyici noktalarından biri oldu.

Refet Hoca, o yıllarda Fransa'dan yeni dönmüştü ve doçent olmaya çalışıyordu. Onun Fransız stili saç tıraşı (saçlarını her zaman düzenli bir şekilde yan tarafa taraması) ve Fransız tipi giyim kuşamı lisans öğrencileri arasında hemen fark ediliyordu. Derslerini samimiyetle anlatmaya çalışması, onun

* Prof. Dr., Ege Üniversitesi, m.akiferdogru@ege.edu.tr

çoşkusu ve herkese karşı güler yüzlülüğü Refet Hoca'yı diğer hocalardan ayıran önemli özellikti. Lisan öğrencileri onunla her zaman kolaylıkla irtibat kurabilir, ona soru sorabilir, not veya kitap isteyebilirdi. Onun daha sonraki yıllarda da gösterdiği öğrencilerine karşı olan bu dürüst ve samimi ilgisi, alçak gönüllüğü her zaman benim ilgimi çekmiştir. Kuşkusuz o yıllarda hiç hak etmemesine rağmen, liyakatsiz ve akademik çalışma yapmadan yükselmeye çalışan 'sözde arkadaş veya Türk meslektaşlarından kaynaklanan' sıkıntıları da çekiyordu. Onun Fransızca yabancı dil sınavından çok yüksek bir not alması, pek çok meslektaşının kıskançlığına ve hasisliğine sebep olmuştu. Ben 1985'te Genel Türk Tarihi ABD'da Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başladım. Onunla DTCF Tarih Bölümünde kısa süreliğine aynı odada teşri-i mesai yaptık. O, 1986'da profesör olmak için DTCF Genel Türk Tarihinden ayrılarak, Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'ne gitti. İlk yıllarda orada bölümde meslektaşları ile ufak tefek sorunlar yaşadı. Bu arada klasik tarih çalışmalarına devam etti. Herhalde amcası M.H.Yinanç'tan mülhem olarak Anadoluculuk akımının altını akademik olarak doldurmaya çalışıyordu. Anadolu'ya ait tahrir defterleri, vakfiyeler ve şeriye sicilleri üzerinde çalışıyordu. Kurumu ayrı olmasına rağmen, beni de bu konular üzerinde çalışmaya teşvik ediyordu. Derslerden fırsat buldukça hocayla birlikte, onun yeşil renkli Murat 124'ü ile ya Tapu ve Kadastro Gn. Md. Arşivi'ne ya da Vakıflar Genel Md. Arşivine giderdik. Belgelerin orijinalerin bizzat görmek ister; onları bana da okutur ve değerlendirmek isterdi. Bu arşivlerde Refet Hoca ile birlikte çok mesai harcadık. Çoğu arşiv belgelerinin doğru okunması için birlikte gayret sarf ettik. O, eski hocaların öşür-i piyaz kelimesini okuyabilmek için neler çektiklerini bana anlatırdı. Tapu Arşivi'nde merhum Prof. Muzaffer Arıkan, Prof. M. Elibüyük, Prof. Tuncer Baykara, Prof. Bahaeddin Yediyıldız, Prof. Yusuf Oğuzoğlu ve ismini saymadığım diğer hocalar ile birlikte uzun yıllar birlikte hoşgörü içinde (abi-hoca münasebeti içinde) çalıştık. O, genç araştırmacılara karşı hocalık taslamaz, Türkiye'yi seven ve uluslararası akademik platformlarda yabancılara karşı 'Türk tezini' korkmadan ve yılmadan savunmak isterdi. Benim onunla ilk münasebetim, lisans öğrenciliğimden ölümüne kadar (1979-2019) düzgün ve seviyeli bir şekilde devam etti. Akademik konulara ilgi duyar, özellikle yabancı literatürü takip etmeye çalışır, gençlerin bilgilerine önem verir, çoğu zaman kendi bilgileriyle karşılaştırarak bazı yanlışlıkları düzeltirdi. Elbistanlı ulema ailesine mensup olduğu için geniş bir bilgi birikimine sahipti. Amcası Yinanç'ın yarım kalmış eserlerini tamamlamaya çalışırdı. Nitekim bunların bir kısmını tamamladı ve yayımlamayı da başardı.

Refet Hoca, 1980'li yıllarda Ermeni meselesiyle ilgili olarak Osmanlı arşiv bilgilerine dayalı güçlü Türk bir tezinin üretilmesinde epey kafa yormuştu. Çocuklar uyuduktan sonra evde halının üzerine uzanarak, sabahlara kadar nasıl çalıştığını bizatihi kendisi bana pek çok defalar söylemiştir. Türkiye tarihine olan ilgisi sözde kalmamış; akademik yayınlarıyla bu ilgiyi güçlü bir şekilde desteklemiştir. Malatya, Maraş ve Kayseri tahrir defterlerini cesaretle

yayımlaması bazı vakfiyeleri değerlendirmesi biz genç araştırmacılara cesaret ve güven kazandırmıştır. Her zaman somut kanıtlara dayalı bir Türkiye tarihinin yazılmasını istemiştir. Onun Dulkadiroğulları ile ilgili Arapça, Farsça, Osmanlıca, arşiv belgeleri ve Batı dillerine dayalı eseri, TTK'nın yayınları arasından çıkmıştır. Amcası Yınanç'ın hazırladığı yirmi cilde yakın Türkiye kitabelerini yayımlamak en son isteklerinden biriydi. Birlikte yayımlamamızı bana teklif etmişti. Ancak ben 1990'da Ankara'dan ayrılıp İzmir Ege Üniversitesine gidince, akademik ilişkilerimiz azaldı. Ama ilişkilerimiz eksilmedi. Yaz aylarında veya tatil günlerinde Ankara'da arşivlerde pek çok kez buluştuk. Akademik konulardan, yeni yayınlardan söz ettik. Kendisi Bodrum'daki yazlığına giderken çoğu kez İzmir'e bana uğrar (eşi Güner hanım ile) ve beni Bodrum'a yazlığına davet ederdi. Kendisi, cömert ve hoşsohbet biriydi. İnsanları kırmaktan imtina ederdi. Doğru sözlüydü. Onun ikiyüzlü davranışıyla ben hiç karşılaşmadım. Eğer birisini eleştiriyorsa, doğrudan isim vererek eleştirir; eğer birisini övüyorsa, doğrudan isim vererek överdi. Akademik camiamızda böylesine içi ve dışı bir olan hocayla karşılaşmak doğrusu benim için büyük bir şanstı. Çalışma alanını ve konusunu (uluslararası ilişkiler) değiştirmesine rağmen, son zamanlarına kadar klasik tarih çalışmasından (arşivlere dayalı Türkiye tarihi) asla vazgeçmedi. DTCTF'deki eski hocaların kendi aralarındaki çekişmeler, Refet Hoca'ya epey zarar verdi. Ama o bunları hoşgörülle karşılamayı bildi. İdari makamlar için kulis yaptığını görmedim. Buna rağmen, liyakatinden dolayı, çeşitli üst düzey idari görevlere getirildi. Bunları başarı ile yerine getirdi. Nitekim dönemin Gazi Üniversitesi'nin rektörü Prof. Enver Hasanoglu, Hacı Bayram-ı Veli Üniversitesi (eski Gazi Üniversitesi) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde 18.06.2019 tarihinde düzenlenen cenaze töreninde yaptığı konuşmada 'ben hiç bir kişiyi iki dönem dekan atamadım. Ama sorunlu olan G.Ü. Mesleki Eğitim Fakültesi'ne Refet Hoca'yı iki dönem dekan atadım. Zira o, bu dönem boyunca bana hiçbir sorun getirmedi ve fakülteyi iyi idare etti' demiştir.

Söz konusu cenaze törenine çeşitli üniversitelerden çok sayıda ünlü uluslararası ilişkiler ve tarih profesörleri katılmış; hocayı yaptıkları konuşmalar ile övmüşlerdir. DTCTF Genel Türk Tarihi hocaları ona vefa göstermişler, neredeyse tam kadro olarak onun cenaze töreninde tam kadro hazır bulunmuşlardır. Meslektaşlarından ve gerçek dostlarından biri olan Prof. Haluk Günüşür'un, onun için, cenaze başında, Yahya Kemal'den bir beyit (Rindlerin Ölümü) okuması katılımcıları fevkalade duygulandırmıştır. Prof. Kazım Yaşar Koprman onun akademik çalışmalarını kısaca özetlemiştir.

Ankara Kocatepe Camiinde kılınan cenaze namazında, çok sayıda seveni, cenaze başında hazır bulunmuştur. Bunlar arasında Elbistan'dan gelenler, Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinden üniversite hocaları (isimlerini hatırlayabildiklerim: Prof. İzzet Öztoprak, Prof. Haldun Eroğlu, Prof. Ömer Çapar, Prof. Üçler Bulduk, Prof. Abdullah Gündoğdu, Prof. Fırat Purtaş, Sadi

Bayram, Prof. Mesut Elibüyük, Prof. Remzi Ataoğlu, Prof. Ali Birinci, Prof. Mustafa Balcıoğlu, Prof. Hasan Yüksel, Prof. Selma Yel, Prof. Yasemin Demircan, Prof. Sadettin Gömeç, Prof. Hale Şıvgın, Prof. Yılmaz Kurt ve diğerleri) ve siyasetçiler katılmışlardır. Türk Tarih Kurumu ile Elbistan'ın yerel gazeteleri Elbistan Kaynarca ve Elbistan'ın Sesi, hocanın vefatını haber yapmışlar ve taziye mesajı yayımlamışlardır.

Refet Hoca ile en son 13-14 Ekim 2018'da Bodrum'daki yazlığında buluşmuştuk. Kendisi bir ameliyat geçirmişti. Nekahet dönemindeydi. Beni, telefon ile arayarak Bodrum'a davet etti. Ben de bir meslektaşım ile (Doç. Dr. Serkan Acar) Bodrum'a gittim. Sahilde birlikte güzel bir yemek yedik. Eski ve yeni olaylardan söz ettik. 15 Temmuz öncesinde Facebook'ta hatıralarını ve gözlemlerini yazıyordu. 15 Temmuz sonrası bunları yazmayı bırakmıştı. Ben, bu buluşmamızda anılarını tekrar yazmasını önerdim. Haftada bir kere tekrar yazmaya başlamıştı. İstanbul'a kızının yanına yerleşeceğinden söz ediyordu. Bodrum'daki bu ziyaret hocayı ziyadesiyle memnun etmişti. Bu durumu açıkça bize ifade etmişti.

Netice olarak, Refet Hoca, , akademik liyakati her zaman kişisel menfaatlerinin önüne koymuş, Türk tarihine ciddi katkı yapmış, cömert, merhametli, yardımsever, vatanperver, tabasbusu sevmeyen, yüce gönüllü, kalender ve affedici bir hocaydı. Kendisinden hem ahlaken hem de ilmen çok şeyler öğrendik. Ruhun şad olsun.